

GAZETA

Wielkiego

Xięstwa

POZNAŃSKIEGO.

Nakładem Drukarni Nadwornej *W. Dekera i Spółki*. — Redaktor: *A. Wannowski*.

N° 101. — We Wtorek dnia 1. Maja 1838.

Wiadomości krajowe.

Z Berlina, dnia 28. Kwietnia.

N. Pan zwyczajnym professorom w wydziale medycznym uniwersytetu tutejszego, Dr Osann i Radcy medycznemu Dr. Buschj, przydomek Tajnych Radców medycznych nadać i patent ich własnoręcznie podpisać raczył.

~~~~~

Wiadomości zagraniczne.

F r a n c y a.

Z Paryża, dnia 18. Kwietnia.

Constitutionnel opowiada o niespodziewanej radości, jaką Xiężna Alexandrowej Würtemberskiej, Królewski ojciec jej sprawił. Gdy wracając z Niemiec do swych pokoi w Tuileryjach weszła, znalazła na toalecie nową szkatuleczkę z brylantami, a w niej z mamiącym podobieństwem takie wszystkie kosztowności, jakie się jej spaliły przy splonieniu pałacu w Gotha na dniu 26. Stycznia; w ogóle wartości milijona 200,000 fr. — Obok leżała również ile możności wierna kopia jej także ogniem zniszczonego imionnika, napełniona przez pierwszych artystów stolicy obrazami, zdobiącemi dawny imionnik. Druga szkatuleczka, zawierająca 200,000 fr. w złocie, uzupełniała ten Królewski podarek.

Piszą z Lille pod dn. 16. Kwietnia: W zdaniu sprawy Izby handlowej w Lille, w miesiącu Grudniu 1836 doniesiono między innymi: „Jak sporym krokiem posunął się nasz przemysł, widzieć można z następującego wykazu, który od pierwszego Stycznia 1829 aż do pierwszego Grudnia 1835 podaje liczbę nowo zbudowanych machin parowych: r. 1820 2 machin, r. 1830 7, r. 1831 8, r. 1832 39, r. 1833 50, r. 1834 54, i r. 1835 105 machin. — Ogółowa liczba machin parowych będących obecnie w ruchu w tym departamencie, składa się z 329, z siłą 4606 koni. W samem mieście Lille i okolicach przyległych jest 168 machin parowych z siłą 2352 koni. To miasto razem z przedmieściami obejmujące 100,000 mieszkańców, przez swój przemysł w rozmaitym rodzaju stało się powodem do tak znacznego ruchu w handlu, którego skutki na przyszłość zaledwo obliczyć można. Wyroby z przedzalni w Lille, Roubaix i Tourloing szacują na 19,162,000 fr.; w jednym okręgu Lille uzyskują 108,000 beczek oliwy.“ Od tego czasu podniosła się jeszcze w tej okolicy bardzo znacznie zarobkowość, która ciągle wzrasta.

A n g l i a.

Z Londynu, dnia 20. Kwietnia.

Wiadomo, jak na jakie pociski dzień torysów była wystawiona Xiężna Kent za panowania przeszłego Króla, które jej zarzucały, że cór-

ce swój całkiem jednostronne whigowsko-radykalne wychowanie daje. Ale wiadomo także, jak świetnie zadosyćczynienie otrzymała Xiężna po wstąpieniu jej córki na tron z ust naczelników konserwatystów, Xięcia Wellingtona i Sir R. Peela w obydwóch Izbach, wyznających publicznie, że Xiężna, ciągle troskliwa o dobre i stosowne wychowanie swjej córki, niczego nie zaniedbała, coby ją zdolną do rządzenia państwem uczyniło, i zaznajomiła ją z najznakomitszymi dyplomatkami, bez względu na ich polityczny sposób myślenia. Oświadczenie takowe z takim zapamiętaniem wynurzyli, że nie tak grzeczność zwyczajną jak raczej wewnętrzne przekonanie objawiali. Wielkie zatem także zrobili wrażenie i przyłożyli się do tego, że dzienniki torysowskie w innym tonie o Xiężnie przemawiać zaczęły. Ale nie tak łatwo można było przytłumić złość za dawanie pierwszeństwa Whigom, mianowicie po wstąpieniu na tron Królowej Wiktoryi, a gdy przyzwoitość nie pozwalała już powstawać przeciw Królowej, powstawano z tém większą zaciętością przeciw otaczającym ją osobom. Celem pocisków prassy torysowskiej, mianowicie zaś gazety Times był Sir John Conroy, prywatny sekretarz Xiężnej Kent. Może się do tego przyczyniła godność Baroneta, którą od teraźniejszej Królowej otrzymał; ale jawniejszym był zamiar zarzucania mu, że się zбоğacił, aby wykazać, że Xiężna Kent przez zły wybór sług przyczyniła się do zaciągnięcia znacznych długów, jakie teraz kraj ponosić musi. Zresztą podaje Times bez ceremonii dług ten na 80,000 funt. szt. podczas gdy tylko 63,195 funt. szt. wynosi. Pominąwszy różne inne obwinienia „Times,” jakoby Sir Conroy nie szanował zmarłego Króla, ubiegał się o urząd poselski w Szwecyi, i t. d. przestaje tenże na wniesieniu skargi o obwinieniu go, jakoby sobie obce przywłaszczał pieniądze. Wniósł zatem przez Pana Thesigera u Sądu Queens Bench o pozwolenie zaskarżenia drukarza i wydawcy gazety Times z powodu oszczerstwa, i pozwolenie takowe otrzymał. Ponieważ go Xiężna Kent upoważniła do wykazania całkowitego wydatku jej dworu, aby tym sposobem siebie uniewinił, przeto się publiczność dokładnie o wszelkich szczegółach przekona i nikt nie będzie mógł nadal Xiężnej o marnotrawstwo obwiniać, gdy ta zmuszona była dać swjej córce prawdziwe królewskie wychowanie i najznakomitsze osoby do siebie zapraszać, i takowe podług przyjętego zwyczaju podejmować. Cożby była powiedziała opozycja, która teraz brak jednego sługi przy koronacji niegodnym kuwiarstwem nazywa, gdyby Xiężna Kent była

skromnie zupełnie żyła i żadnego obiadu, żadnego wieczora nie dała? Cóż zaś w Anglii znaczy 18 000 funt. rocznego dochodu? Tyle zaś tylko miała Xiężna Kent od roku 1831; poprzednio zaś miała tylko 8000 funt. szterl. Mimo to nie zwiększył się jej dług od śmierci jej drugiego męża i w r. 1820 tylko 12,000 funt. wynosił. Ten zaś powstał w części także z długu zaciągniętego po śmierci Xięcia Kent, dla zaspokojenia wierzycieli tegoż. Gdy Xiężniczka Wiktorya coraz bardziej wzrastała, i gdy się widok do jej wstąpienia na tron otworzył, zwiększyć się naturalnie musiały wydatki, a z temi i dług, który tym sposobem 63,195 funt. doszedł, i Sir J. Conroy nie potrzebowałby się nawet tłumaczyć, w jaki sposób kilka posiadłości za uzbierane pieniądze kupił. Mąż ten, służący Xiężnie od 1818 do 1831 roku bez wszelkiego wynagrodzenia, wolnym być powinien od podobnego zarzutu. Dla tego też radziły mu dzienniki ministeryalne, aby raczej rzecz tę pod sąd publiczności oddał, nie zaś do Trybunału o przekroczenie prawa wolności sprawę wytoczył, przy czém jednak zapominając nie należy, że rada ta od prassy wychodzi, która, gdy idzie o wolność druku, nawet przeciwników swoich broni. Zresztą okazuje się z sądowego oświadczenia Sir John Conroy, że Xiężna Kent otrzymawszy od teraźniejszego parlamentu 30,000 f. w miejsce 18,000 pensyi, zaraz swych wierzycieli zaspokoiła i 18,000 funt. rocznie, dopóki z N. Panią razem będzie, a później 10,000 funt. przeznaczyła na czas, dopóki całkowity jej dług spłacony nie będzie.

H i s p a n i a.

Morning Chronicle donosi w piśmie jedném z Madrytu z d. 10. Kwietnia: „Basilio Garcia, ścigany w południowych prowincjach kraju, tylko ciąglemu pochodowi ocalenie swoje zawdzięcza, a i tym sposobem nie może zawsze uniknąć poniesienia kłeski. Obrano teraźniejszą chwilę, aby uwolnić Generała Espinoseę od zarzutu, jakoby tenże w roku upłynionym Segowią nieprzyjacielowi wydał, a najpierwszém, co teraz moderadosowie uczynią, będzie wyniesienie Generała Iriarte go na godność Margrabiego za to, że tak wybornie w ślady Generała Espinosy wstępował. Panowanie jednak moderadosów już jest na schyłku, a gdyby pożyczka nie miała przyjść do skutku, cioby śmiertelny ponieśli. Epartero, który ich u steru rządu postawił, nie starał się bynajmniej o to, aby odnośzeniem zwycięstw hay ich ustalić.“

Tenże sam dziennik zawiera następujące pismo z San Sebastyanu z dnia 12. Kwietnia:

„Czynią tu wielkie przygotowania do wyprawy Generala O'Donnella, który postanowił, jak się zdaje, utrzymać w ciągłym ruchu karolistowskie wojsko, będące w tamtej okolicy. Powiadają, że jeszcze 3000 ludzi dostanie, aby działanie zaczepne na większą jeszcze stopę mógł rozpocząć, gdy dotychczasowe jego działania mianowicie się na tém ograniczały, że strzegł wybrzeża morskiego i nie dozwalał dowozu zapasów dla karolistów. Wczoraj udał się General O'Donnell w towarzystwie Lorda Johna Haya do Guetaryi dla rozpoznania tamecznych karolistowskich pozycji, które, jak powiadano, znowu cząstkowo przywrócono; ale były one jeszcze w tym samym podupadłym stanie, w jakim je General O'Donnell zostawił, i za nadto słabe, aby zdołały kolumnie piechoty dać odpór. Królewska artylerya pod rozkazami Pułkownika Colquhouna zapuściła się wczoraj aż pod Oriamendi. Artylerya legionu codziennie się ćwiczy i coraz lepszą przybiera postawę. Wiążeż część oficerów legionu odjechała w upłynionym tygodniu do Anglii, ponieważ się, w skutek ostatnich obrad parlamentowych, prędkiego załatwienia swego interessu spodziewają. Kapitan Hampton, który po Majorze Howie otrzymał dowództwo nad artylerją, jako też umieszczony przy tym samym korpusie Porucznik O'Connor, wzięli dymissyą.

Z Saragossy, dn. 11. Kwietnia.

Karolisci, którzy do wyższej Aragonii wkroczyli, ponieśli znaczne straty. Batalion jeden, chcący się cofnąć przez most pod Anzanigą, gdzie dwie kompanie ustawione były, dopiero przy trzykrotném uderzeniu z bagnietem w rękę i po znacznej stracie przeprawić się zdołał. Cały kraj jest pod bronią i przeszło 500 karolistów w niewolę zabrano.

W ę g r y.

Dostrzegacz Austriacki z d. 7. Kwietnia r. b. pisze co następuje: Spodziewamy się, iż wezbranie powodzi, które się teraz wydarzyło w Peszcie i Budzie, równie jak na po-brzeżach Dólnego Renu, Odry i Wezery, w tamecznych mieszkańcach wzbudzi życzenie do przedsięwzięcia takich środków, któreby podobnym nieszczęściom na przyszłość zapobiedz mogły; jakkolwiek bowiem wielkie wsparcia pieniężne udzielone są nieszczęśliwym przez szczodrobliwosć Ich C. K. Mości Arcyksiążąt z domu Austriackiego i przez innych obywateli w Państwie Austriackiem, jednak nieszczęście to tylko na chwilę jest uśmierzone; atoli bezpieczeństwo wymaga, aby na przyszłość silnym i umiejętnym sposobem prądy rzek ulepszone zostały. Co się więc doty-

cze uchylenia na przyszłość wezbrania Dunaju w Peszcie i innych okolicach nadbrzeżnych, jedyny środek jest ten: 1) by cały Dunaj skierować do odnogi po prawej stronie, z zamknięciem odnogi po lewej stronie będącej; 2) by na wyspie Czepely czyli Raczkewi, wzdłuż pierwszego ramienia Dunaju, w okolicach przed Tököl, Sziget-Ujfal i Mekad wystawić taką groblę, któraby o cztery stopy najwyższą wodę przechodziła, a to w takiej odległości od brzegów Dunaju, aby między tą groblą i wysokim brzegiem po prawej ręce, powstała odległość przynajmniej 1900' mająca, ponieważ szerokość Dunaju pod Pesztem 1600' wynosi. Tym sposobem otrzyma rzeka dostateczną siłę do dźwignia kry lodu i pędzenia jej tém łożyskiem; albowiem tylko tym sposobem można nadać nieprzerwany bieg rzecze i pęd bryłom lodu, które rzeka z sobą unosi. Nareszcie konieczną jest potrzebą tak dla żeglugi jakoteż dla zabezpieczenia okolic nadbrzeżnych, sprostować bieg Dunaju przez usunięcie wielkich zakrętów, na których kry osiadają i pęd wody tamują. — Jakoż most, który ma być wzniesiony między Budą i Pesztem, połączony z śródkami nadmienionemi, tudzież wystawienie nowych budowli na palach wbitych w mieliznę, w krótkim czasie przyczynią się do polepszenia bytu tych obu miast mieszkańców.

Stany zjednoczone północnej Ameryki.

W liście dawniejszym z Washingtonu z d. 21. Lutego, umieszczonym w New York American, czytamy co następuje: „Sprawa kanadyjska zaczyna być nader ważną, gdyż P. Cambreleng, a nawet P. Adams oświadczyli dzisiaj, że przedłożony izbie reprezentantów bil o neutralności, znaczy tyle, co pytanie o wojnie lub pokoju z Wielką-Brytanią. Pan Cambreleng nalegał na niezwłoczne przyjęcie bilu, gdyż, według jego zdania, mała zwłoka w tym względzie niechybnie wojnę sprowadzić może. Pan Adams miał ciekawą mowę o tym przedmiocie. Wspomniał o wyrzeczonym przez prokuratora generalnego Górnej-Kanady zdaniu: że rząd angielski upoważnionym jest ści-gać rokoszan w kraj Stanów Zjednoczonych, odwołując się na przykład dany przez generała Jackson r. 1818, który Indyjanów w kraj hiszpański ści-gał. P. Adams życzył sobie także prędkiego przyjęcia bilu, ponieważ on przeszkodziłby obywatelom Stanów Zjednoczonych mieszać się w cudze sprawy i udzieliłby oraz opieki zbiegom kanadyjskim, pod warunkiem wszakże, by więcej do Kanady nie powracali. Rzecz widoczna, że jeszcze kilka dni upłynie, zanim przyjdzie do rozstrzygnięcia o tym bilu.“

Rozmaite wiadomości.

Pruska Staatszeitung ogłosiła z dnia nika praw ogólny etat dochodów i wydatków Królestwa Pruskiego, na rok 1838. obejmujący: Co do dochodów są następujące pozycyje: Z dóbr i lasów 4,083,000 talarów; z odstąpięń i przedaży tychże, na umorzenie długi krajowego 1,200,000; z górnictwa, hut, fabryk porcelany, 917,000; z poczty 1,200,000; z loteryi, 928,000; z podatków gruntowego, klasycznego i rękodzielniczego, 18,403,000; z dochodów cła, konsumpcyi, drogowego, spławnego etc. 20,130,000; z soli, 5,620,000; z rozmaitych, 400,000; razem 52,681,000 tal. — Wydatki podano w sposób następnny: Na prowizyę i umorzenie długi krajowego, 8,578,000 tal.; na pensye i kompetencye, 2,468,000 tal.; na wieczne prowizye, 1,073,000; na gabinet tajny, Ministerystwo stanu, buchalteryę ogólną kraju, izbę obrachunkową i biuro statystyczne, 293,000; na Ministerystwo spraw duchownych, lekarskich i oświecenia 2,817,000; na Ministerystwo spraw wewnętrznnych 2,414,000; na Ministerystwo wojny, 23,436,000; na Ministerystwo sprawiedliwości, 2,166,000; na centralną administracyę skarbową, 1,638,000; na utrzymanie i budowę dróg bitych, 2,923,000; na pensye naczelnych Prezesów i regencyi, 1,710,000; na utrzymanie stad i stacyi stadnych, 169,069; na rozmaite wydatki i ulepszenia, czyli na kapitał rezerwowowy, 2,323,000, razem jak wyżej, 52,681,000 talarów.

Zdarzył się ostatnimi czasy wypadek, bodaj czy nie jedyny w dziejach żeglugi. Okręt jeden, przeznaczony z Boston do Halifax w Ameryce, porwany był przez burzę i tak ciągle w jedną stronę niesiony, iż zboczył z drogi o cały Ocean Atlantycki i 26go Marca zawinął szczęśliwie do jednego z portów Angielskich.

OBWIESZCZENIE.

Należące do rozwiązanego amtu domanialnego Rogozińskiego prawo rybolostwa latoowego i zimowego:

- w jeziorze Rogozińskim i jego odnodze,
- w Welnie,
- w stawach młynów Cieśla, miejskiego i Nowego młyna,

ma od 1. Lipca 1838 drogą publicznej licytacji, bez zastrzeżenia czynszu domanialnego, być sprzedanem.

Wyznaczyliśmy tym końcem termin na dzień 24. Maja r. b. przed Król. Urzędem domanialno-rentowym w Rogoźnie i wzywamy nań niniejszem ochotę kupna mających

z nadmieniem, iż szczególne warunki licytacji i kupna codziennie w lokalu urzędowym Król. Urzędu domanialno-rentowego przejrzanymi być mają.

Poznań, dnia 26. Marca 1838.

Królewsko-Pruska Regencya. III.

SPRZEDAŻ KONIECZNA.

Główny Sąd Ziemiański w Poznaniu,

Dobra szlacheckie Wszemborz w powiecie Wrzesińskim, sądownie oszacowane na 25,665 Tal. 22 sgr. i fen. wedle taxy mogącej być przejrzaną wraz z wykazem hipotecznym i warunkami w Registraturze, mają być dnia 15. Października 1838.

przed południem o godzinie 10tej w miejscu zwykłym posiedzeń sądowych sprzedane.

Niewiadomi z pobytu pretendenci realni, Nepomucena, Antoni, Helena i Weronika rodzeństwo Zbyjewskich, zapożyczają się na takowy celem dopilnowania praw swych niniejszem publicznie.

Poznań, dnia 21. Marca 1838.

Jako zaślubieni polecają się

Eliza Smakowska, z domu Douchy,

Ignacy Smakowski, kupiec.

Poznań, dnia 29. Kwietnia 1838.

Kurs papierów i pieniędzy giełdy Berlińskiej.

Dnia 28. Kwietnia 1838.	Sto-pa prC.	Na pr. kurant	
		papie-rami	gote-wizną
Oblig długi państwa	4	102 $\frac{1}{2}$	102 $\frac{1}{2}$
Pr. ang. obligacye 1830	4	103 $\frac{1}{2}$	102 $\frac{1}{2}$
Oblig premiiow handlu morsk.	—	65 $\frac{1}{2}$	64 $\frac{1}{2}$
Oblig Kurmarchii z bieź. kup.	4	103 $\frac{1}{2}$	102 $\frac{1}{2}$
Oblig tymcz. Nowej Marchii dt.	4	102 $\frac{1}{2}$	102 $\frac{1}{2}$
Berlińskie obligacye miejskie	4	103 $\frac{1}{2}$	—
Królewieckie dito	4	—	—
Etbląskie dito	4 $\frac{1}{2}$	—	—
Gdańskie dito w T.	—	43 $\frac{1}{2}$	—
Zachodnio-Pr. listy zastawne	4	101 $\frac{1}{2}$	101
Listy zast. W. X. Poznańskiego	4	104 $\frac{1}{2}$	104 $\frac{1}{2}$
Wschodnio-Pr. listy zastawne	4	101 $\frac{1}{2}$	101
Pòmorskie dito	4	—	100 $\frac{1}{2}$
dito dito	3 $\frac{1}{2}$	100 $\frac{1}{2}$	99 $\frac{1}{2}$
Kur- i Nowomarch. dito	4	100 $\frac{1}{2}$	—
dito dito	3 $\frac{1}{2}$	100 $\frac{1}{2}$	99 $\frac{1}{2}$
Szląskie dito	4	103 $\frac{1}{2}$	—
Obl. zalegl. kap. i prC. Kur- i No-wój - Marchii	—	90 $\frac{1}{2}$	—
Złoto al marco	—	215 $\frac{1}{2}$	214 $\frac{1}{2}$
Nowe dukaty	—	18 $\frac{1}{2}$	—
Frydrychsдоры	—	45 $\frac{1}{2}$	43 $\frac{1}{2}$
Inne monety złote po 5 talarów	—	13 $\frac{1}{2}$	13 $\frac{1}{2}$
Disconto	—	3	4